

Oslo, 1.2.2018

Kulturminner, frivillighet og immateriell kultur

Innspill til arbeidet med ny kulturminnemelding fra Norges Bygdekvinne

Norges Bygdekvinne ønsker at immateriell kultur blir et tema i den nye kulturminnemeldinga, og at den immaterielle kulturarven ses i sammenheng med forvaltning av fysiske kulturminner. Frivilligheten er en viktig del av kulturminneforvaltninga i Norge, og det frivillige kulturvernarbeidet må sikres gode og forutsigbare rammevilkår. Kulturminnepolitikken må følge opp forpliktelsene Norge tok på seg ved å ratifisere UNESCOs konvensjon om vern av immateriell kulturarv i 2007.

Norges Bygdekvinnes arbeid med immateriell kulturarv

Norges Bygdekvinne er en frivillig organisasjon, som jobber for å samle og styrke kvinner som bor på bygda i Norge. Et av våre viktigste arbeidsområder er å ta vare på bærekraftig matproduksjon, mattradisjoner og matkultur i Norge.

Norges Bygdekvinne arbeider med mattradisjoner i et kulturperspektiv, og vi definerer mattradisjon og matkultur som immateriell kulturarv. Lokallagene våre jobber med å bevare og forvalte mattradisjoner gjennom innsamlinger, dokumentasjon, formidling og kursing. Kunnskap om mattradisjoner har stor verdi for mennesker og samfunn.

Våren 2018 ble Norges Bygdekvinne akkreditert av UNESCO som rådgivende organisasjon på kunnskapsfeltet mattradisjoner i Norge. Dette er en anerkjennelse både av organisasjonens kunnskap, og ikke minst av det faktum at mattradisjoner er immateriell kulturarv.

Samspeillet mellom materiell og immateriell kulturarv

Materiell og immateriell kulturarv henger sammen! Immateriell kulturarv har verdi i seg selv, og den bidrar til merverdi for den materielle kulturarven. Avgjørelser om å verne eller frede bygninger og anlegg vil være lettere å forstå og forholde seg til, hvis den immaterielle kulturarven kan være med på å formidle hva bygningen har vært brukt til.

Kulturminnepolitikken må gjenspeile viljen til å verne den immaterielle kulturarven, parallelt og i samspill med viljen til å verne fysiske kulturminner. Etter forrige kulturminnemelding **Leve med kulturminner (2005)** har Norge tatt plass på den internasjonale arenaen for forvaltning av immateriell kulturarv. Norge ratifiserte i 2006 UNESCOs konvensjon for vern av immateriell kulturarv, og staten har dermed tatt på seg et ansvar for å implementere konvensjonen lokalt, regionalt og nasjonalt. Kulturrådet er i dag delegert ansvaret for oppfølging av UNESCOs konvensjon om immateriell kulturarv, mens Riksantikvaren har ansvaret for de fysiske kulturminnene.

Norges Bygdekvinnelag mener at sammenhengen mellom immateriell og materiell kulturarv må gjenspeiles i forvaltninga. Det trekkes i dag skillelinjer mellom to felter som med fordel kan sees i sammenheng. Ivaretagelse av den immaterielle kulturen må ikke gå på bekostning av ressursene som brukes til det materielle, men feltet som helhet må styrkes.

Det frivillige kulturminnevernet

UNESCOs akkreditering av frivillige organisasjoner, anerkjenner også at arbeidet med den immaterielle kulturarven ofte skjer i lokalmiljøer og interesseorganisasjoner. Det er i høy grad de frivillige organisasjonene som står for vern gjennom bruk og ivaretagelse av både materiell og immateriell kultur.

Regjeringa har nylig lagt fram **Stortingsmelding 10, 2018-2019: Frivilligheita – sterk, sjølstendig, mangfoldig**. I denne nye frivillighetsmeldinga, setter staten seg som mål at frivillig sektor skal være aktiv og bærekraftig. Frivillig sektor skal ikke bare opprettholde, men også øke innsatsen, og frivillig sektor skal være sterk og uavhengig og vokse nedenfra og opp.

Frivillighetspolitikken må gjenspeiles i og prege arbeidet med den nye kulturminnepolitikken. Dette betyr i realiteten at det frivillige kulturminnevernet må få styrket rammevilkårene, både hva gjelder penger og hva gjelder innflytelse på den praktiske gjennomføringa av kulturminnepolitikken. Tradisjonsbærere, interesseorganisasjoner og frivillige aktører har stor kunnskap om sine respektive fagområder innen materiell og immateriell kulturarv, og de frivillige organisasjonene formidler ofte sammenhengen mellom den immaterielle og den materielle kulturarven. Den offentlige kulturminneforvaltninga må ta denne kompetansen på alvor.

Vern gjennom bruk og kulturminner som ressurs

Begrepet «vern gjennom bruk» tilsier at man trenger å se sammenhengen mellom materiell og immateriell kulturarv for å kunne drive god kulturminneforvaltning. Vern og ivaretagelse av materiell kulturarv, vil i mange tilfeller være avhengig av den helt praktiske kunnskapen, ferdighetene og tradisjonene som ligger i det immaterielle aspektet. For eksempel vil vern og forvaltning av bygninger, kirker, kaianlegg, industri, båter og andre fysiske kulturminner være avhengig av håndverkernes kunnskap om tradisjonell teknikk og materialbruk.

Kulturminner må ses på som en ressurs, og de kan være grunnlaget for innovasjon, næringsutvikling og bærekraft. Det bør legges til rette for at vern og fredning av bygninger ikke er til hinder for at bygningene kan brukes – enten det er i tråd med det opprinnelige formålet, eller med nye formål. Bygninger med bruksområder innen landbruk og matforedling, vil ha godt av å også bli brukt på samme måte som de opprinnelig var tiltenkt.

Vernede og fredede bygninger kan også være viktige ressurser og fysiske rom for det frivillige kulturlivet og kulturminnevernet. Den praktiske ivaretagelsen av ulike former for immateriell kulturarv, krever gode tilholdssteder, verksteder, båtbyggerier, kjøkken og andre fysiske møteplasser og fasiliteter. Her vil den fysiske kulturarven på nok en måte kunne henge tett sammen med den immaterielle.

Vi ønsker departementet lykke til med utformingen av framtidens kulturminnepolitikk. Som en stor, frivillig organisasjon med medlemmer og lag over hele landet, vil Norges Bygdekvinnelag kunne bidra med kunnskap om, engasjement for og tilknytning til lokale, regionale og nasjonale kulturminner. Vi stiller oss gjerne til disposisjon og deler av det vi kan.

Med vennlig hilsen

Cesilie Aurbakken
Generalsekretær

Ingrid Lamark
Rådgiver